

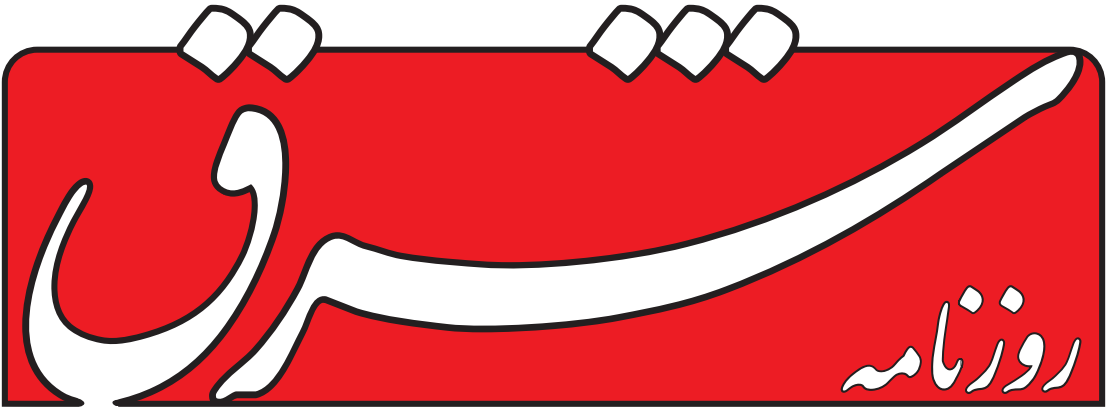
با حضور مقام معظم رهبری صورت گرفت

برگزاری مراسم عزاداری ایام آخر ماه صفر

پایگاه اطلاع رسانی مقام معظم رهبری: مراسم عزاداری روز شهادت حضرت امام بن موسی الرضا علیه السلام صبح دیروز در حسینیه امام خمینی (ره) با حضور مقام معظم رهبری برگزار شد. در این مراسم به علت رعایت ضوابط بهداشتی...

صفحه ۲

یکشنبه ۲۷ مهر ۱۳۹۹ | ۱ ربیع الاول ۱۴۴۲ | ۱۸ اکتبر ۲۰۲۰

سفر ۳ روزه عبدالله عبدالله به ایران امروز آغاز شد

مأمور صلح سخت در تهران

گروه سیاست: رئیس شورای عالی مصالحه افغانستان امروز در آغاز سفری سه روزه در تهران است. عبدالله عبدالله، در این سفر سه روزه با مقامات ارشد ایران، از جمله حسن روحانی رئیس جمهور، محمدجواد ظریف، وزیر خارجه و محمدباقر قالیباف...

صفحه ۴

سال هجدهم • شماره ۲۸۴۳ • ۱۲ صفحه • ۵۰۰۰ تومان

سرمقاله

مهم، موانع اجرای قانون است

کامیاب نوری • حقوق دان

سند امنیت قضائی شامل یک مقدمه و ۳۷ ماده در چهار بخش است. عناوین شایسته‌ای در این متن دیده می‌شود؛ از جمله عطف به ماسبق نشدن قانون، شفافیت و مستدل بودن آراء، استقلال قضائی و بی طرفی، حق حمایت دیپلماتیک و کنسولی، برابری در مقابل قانون، حق رسیدگی علنی، حق حریم خصوصی، احیای حقوق عامه، حق مالکیت مشروع، فرض عدم مسئولیت کیفری (اصل برائت)، منع مطلق شکنجه و رفتارهای تحقیرآمیز، اصل شخصی بودن (جرم و مجازات)، منع بازداشت غیرقانونی و خودسرانه، حق دفاع و انتخاب وکیل و... اینها مواردی از امور حقوقی و قضائی مهم و بنیادین‌اند. قطع نظر از نقدهایی که به جزئیات این متن و به‌ویژه تعریفش از «امنیت قضائی» قابل طرح است، نکته اصلی اینجاست که این مفاهیم با شرح و تفصیل و دقت بیشتر در قوانینی مانند قانون اساسی، قانون مجازات اسلامی و قانون آیین دادرسی کیفری و آیین‌نامه زندان‌ها مقرر شده‌اند و نکته تازه‌ای در بر ندارند. زمانی آقای رئیس‌جمهور منشور حقوق شهروندی را مطرح کرد و سپس بعد از طول و تفصیل‌های فراوان متنی به نام منشور حقوق شهروندی منتشر شد. درحالی‌که این متن با اقبال بسیاری از حقوق‌دانان و کنشگران مدنی و سیاسی مواجه شده بود، در شمار منتقدان، نگارنده نیز در چندین مقاله و گفت‌وگو مباحثی انتقادی درباره این منشور ابراز کرد. خلاصه آن مباحث تحلیلی چنین بود که منشور حقوق شهروندی حاوی هیچ نکته یا سخن تازه‌ای نیست؛ بلکه فقط چیزهایی را تکرار کرده است که در قوانین مختلف و دقت و صراحت بهتر و بیشتر بیان شده‌اند. منشور حقوق شهروندی از پرسش اصلی و اساسی غفلت کرده بود و آن اینکه چرا با وجود آنکه بخش زیادی از حقوق شهروندی که در قانون اساسی و قوانین عادی مقرر شده‌اند، در عمل اجرا نشده و نقض می‌شوند؟ اگر نویسندگان منشور حقوق شهروندی خود را با این پرسش آشنا می‌کردند، درمی‌یافتند که درباره حقوق شهروندی قوانین زیادی وجود دارد؛ اما برای اجرای درست آنها مانع تولید می‌شود. مهم‌ترین مانع برای اجرای قوانینی که حقوق شهروندی در آنها درج است، منافع سیاسی و همان ساختار بوروکراتیک قوه مجریه و دیگر دستگاه‌ها است؛ یعنی همان‌ها که باید حقوق شهروندی را اجرا کنند، از اجرا تخطی می‌کنند. دراین‌صورت آنها این را درمی‌یافتند که برای اجرای حقوق شهروندی، نیازی به نگارش و انتشار یک متن نیست که از نظر حقوقی هم بی‌هویت است و نه قانون و نه تصویب‌نامه هیئت وزیران و نه بخش‌نامه و... و لازم‌الاجرا هم نیست. اگر اراده منسجم و نگاه کارشناسانه این احقاق و ارتقای حقوق شهروندی می‌بود، باید پیش و بیش از هر چیز موانع موجود در دستگاه اداری- سیاسی را شناسایی می‌کردند که ناقض حقوق شهروندی مندرج در قانون اساسی و قوانین عادی متعدد دیگر هستند. در وهله بعد باید نظام بوروکراتیک و امتیازجوی سازمان اداری- سیاسی از طرق قانونی ملزم به اجرای قوانینی می‌شد تا حقوق شهروندی قربانی شبکه قدرت و مدیریت رانتی نشود و راهکارها برای این هدف تعیین می‌شدند. براساس این پیش‌بینی شد که منشور حقوق شهروندی، در عمل هیچ اثری در ارتقای حقوق شهروندی مردم نخواهد داشت و متأسفانه این پیش‌بینی درست از آب درآمد. در سند امنیت قضائی، همانند منشور حقوق شهروندی، تعبیر و مفاهیم و عناوین پیشرفته و اصولی و خوبی مشاهده می‌شوند که تکرار مقررات قانونی‌اند؛ اما همان نقدها که به منشور حقوق شهروندی آقای رئیس‌جمهور وارد بود، در اینجا نیز مصداق دارند. در این سند آمده است که «امنیت قضائی حالتی است که در آن، حیثیت، جان، مال و کلیه امور مادی و معنوی اشخاص در حمایت قانون و مصون از تعرض باشند» و در ادامه تأکید می‌کند که «این سند تلاش دارد با ترسیم سیاست‌های اساسی مرتبط با تأمین امنیت قضائی شهروندان و رویکرد تحول نظام قضائی، گام بردارد». طبعاً اگر کیفیت اجرای قانون اساسی و قانون مجازات اسلامی و قانون آیین دادرسی کیفری مطلوب یا مناسب می‌بود، طبعاً نیازی به تدوین و انتشار «سند امنیت قضائی» نبود. بر پایه این فرض، اگر خللی در اجرا وجود دارد، پرسش اصلی و اولی این است که چرا؟

ادامه در صفحه ۵

سند دفاع از حقوق متهمان

حسین میرمحمدصادقی: اجرای درست سند امنیت قضائی گام خوب و مثبتی است

صفحه ۴

سکوت رئیس مجلس در برابر توهین‌ها

حمله به روحانی عملیات فرار به جلو

مروری بر دولت اول حسن روحانی

ماه عسل چهارساله

عکس: Gettyimages

صفحه ۲

حرف اول

درباره سند امنیت قضائی

سیدمحمود علیزاده طباطبائی*

در شروع سومین دهه انقلاب اسلامی مرحوم آیت‌الله شاهرودی به ریاست قوه قضائیه منصوب شد. وی که از اعتبار علمی در حوزه‌های علمیه ایران و خارج از ایران برخوردار بود و جایگاه ویژه‌ای نزد رهبر فرزانه انقلاب داشت، شعار توسعه قضائی را سرلوحه اصلاحات قضائی قرارداد؛ توسعه قضائی حرکت به‌سوی قوه قضائیه بود که به نظر آن مرحوم باید بر مبنای تعالیم نظری و الگوهای رفتاری اهل‌بیت علیه‌السلام و استفاده از تکنولوژی و تجربه‌های نوین بشری شکل بگیرد. خطوط اساسی‌ای که آن مرحوم برای رسیدن به توسعه قضائی ترسیم کرد، عبارت بود از:
الف: انسان‌محوری: وی دادرسی را در خدمت انسان می‌دانست و با لویجی سعی کرد با قضائیدایی و زندان‌زدایی قوانین و مقررات را که ابزار رفع ستم و تجاوز از محرومان می‌دانست، اصلاح کند و با تدوین لویج مجازات‌های جایگزین حبس و اصلاح قانون چک و اصلاح آیین‌نامه زندان‌ها زندان را آخرین مجازات قرار دهد

ب: عدالت مرکزی: قانون و مقررات را در خدمت عدالت می‌دانست و با تأکید بر لزوم معرفی وکیل توسعه منابع انسانی مؤمن و ماهر و حذف مراحل دادرسی، احیای دادرسراها، ایجاد شوراهای حل اختلاف و طرح احیای پلیس قضائی سعی کرد عدالت را در پیکره دادرسی روان کند.
ج: تدوین سیاست‌های کیفری و جزائی: وی بر این باور بود که با شناخت سیاست‌های کیفری اسلام باید مجازات‌ها بر مبنای سیاست‌های اسلامی تدوین شود و می‌گفت ما باید نخست سیاست‌های کیفری اسلام را از متون اسلامی استخراج کنیم و مجازات هر جور را با توجه به روح اسلام کرامت انسانی و عدالت قضائی تدوین کنیم. د: نگاه جامع و جهانی به قضای اسلامی: از موضع یک مرجع دینی به مصالح امت اسلامی می‌نگریست و با طرح ایجاد سازمان قضائی بین‌المللی کیفری اسلام و دیوان کیفر اسلامی و تشکیل معاونت امور بین‌الملل در قوه قضائیه سعی در بهره‌برداری از تجارب دستگاه‌های قضائی دنیا داشت و می‌گفت لازم است طرحی جامع و دقیق برای بهره‌وری از فنون و تجارب بشری در شیوه احقاق حق روش دادرسی کشف جرائم اصلاح مجرمان و پیشگیری از وقوع جرم و کوتاه‌کردن روش دادرسی تدوین شود.

ادامه در صفحه ۴

یادداشت

دکتر توسلی و مسئله ایران

غلامحیدر ابراهیمبای‌سلامی

دکتر غلامعباس توسلی استاد بزرگ جامعه‌شناسی ایران درگذشت؛ اما با وجود اتمام تلاش او و همکارانش، مسئله اصلی ایران همچنان یک مسئله و مشکل جامعه‌شناختی است. فقر نظری و عدم رعایت تمایز بین دو مفهوم اساسی «اجتماع» (community) و «جامعه» (society) در تحلیل ابعاد نظام اجتماعی و مشکلات مردم وجود دارد و تأثیر این موضوع بر سیاست‌ها، راهبردها و برنامه‌ریزی‌های کشور بعد از انقلاب اسلامی همچنان عمق و گسترش یافته است. وجوه کارزیماتیک و میجانی انقلاب آن چنان بر نظام اجتماعی در ایجاد فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مسئولی شد که مدیران، صاحب‌نظران و پژوهشگران کمتر به تمایزپذیری سازمانی و «تقسیم کار اجتماعی» به معنای دورگیمی آن توجه کردند و «تفکیک نقش‌ها» و ضرورت عقلانیت حسابگر برای زندگی در جامعه پیچیده و متحول در بسیاری از امور لحاظ نشد و مشکلات اجتماعی و اقتصادی به صورت‌های درهم‌تنیده‌ای سر برآورده و نمایان شده‌اند. جامعه ایران هنوز از فقدان تحلیل‌های عمیق جامعه‌شناختی در موضوعات مختلف تهی و در رنج است و بازار کلی‌گویی‌های بدون ضابطه و کم‌مایه به جای بررسی‌های علمی، جدی و مشکل‌گشا به منظور کسب مراتب تحمیلی و منزلت‌های سیاسی و علمی- اداری رونق یافته است. دکتر توسلی دوران تحصیلات تکمیلی خود را در دانشگاه سوربن فرانسه به انجام رساانده است و با اندیشه‌های بزرگانی مانند فرانتس فانون، ژان پل سارتر، ریمون آرون، لویی ماسینیون، لانگه، برگ و کارل ریموند پوپر از نزدیک آشنا بود. او توانست رویکرد دانشگاهی و آکادمیک خود را نسبت به تحولات فکری دو دهه آخر قرن بیستم نگه دارد و مقام دانشجویی و معلمی و روحیه انتقادی خود را به گرایش «ایسم‌های مختلف» و رایج آن روزگار به‌ویژه تفکرات مارکسیستی حفظ کند. برخلاف عمده جامعه‌شناسان ایرانی که گرایش‌های سوسیالیستی داشتند، هم‌اندیشی با نهضت آزادی ایران و همراهی با مرحوم مهندس مهدی بازرگان در بعد از انقلاب اسلامی موجب شد تا دکتر توسلی بیشتر با گرایش‌های آزادی‌خواهی و لیبرالیست‌های مسلمان شناخته شود.

ادامه در صفحه ۲

یادداشت

پیوستگی امنیت قضائی با امنیت اقتصادی و لزوم برگرداندن اموال مصادره‌ای

عمادالدین باقی

نیک‌نفسی و مصلح‌بودن در این است که هر حرکت مثبتی از سوی هرکسی باید ارج نهاده شود. (فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَ مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ) و این یگانه راه برون‌رفت از جهنم زندگی است و جز آن، «کنشگری» همانند کنش اسب عساری خواهد بود.
سند امنیت قضائی که دو روز پیش و شاید تعدماً از سوی برخی ناراضیان از تحقیق امنیت قضائی، هم‌زمان با تعطیلی سه‌روزه منتشر شد که توجهی بر نینگیزد، با وجود تکراری بودن مفاد آن اما همچنان واجد اهمیت و بیانگر تلاش برای بردن نظام قضائی در ریل قانون و التفات به حقوق شهروندی است. مسائلی مانند استقلال قضائی، حق دفاع متهمان در تمام مراحل از جمله در تحقیقات مقدماتی، منع بازداشت‌های خودسرانه، ممنوعیت بازداشت انفرادی و هر نوع شکنجه، رعایت حقوق متهم و زندانی و برابری حقوقی شهروندان مسائلی هستند که همین امروز با آنها دست‌به‌گریبان هستیم و اینکه با وجود همین مفاد در قانون اساسی و قوانین عادی چنین سندی صادر می‌شود، بیانگر این است که دستگاه قضائی پذیرفته است همین امروز با این چالش‌ها مواجه هستیم و باید برای رفع آن کوششی به عمل آورد. هرچند معضل اعدام‌های ۱۸ سال نیز مسئله بسیار مهمی است که هنوز به آن توجه ویژه‌ای نشده؛ اما عملی شدن این سند بخشی از مشکلات را حل می‌کند و برای مثال با عملی‌شدن آن شاهد تغییر وضعیت پرونده‌های زیادی از جمله پرونده دو دانشجوی دانشگاه شریف (علی یونسو و امیرحسین مرادی) و نیز شارمین میندئی‌نژاد پایه‌گذار جمعیت امام علی (ع) خواهیم بود که بازداشت طولانی و ممانعت از حضور وکیل تعیینی در تحقیقات مقدماتی و دیگر رفتارها، همگی مغایر با همین سند امنیت قضائی هستند؛ اما در این یادداشت بر آنم که بر یکی از ابعاد سند بیشتر تمرکز کنم. بخش چهارم سند امنیت قضائی با عنوان «راهبردها» در ماده ۳۱ می‌گوید: «در راستای حمایت از صنایع و رونق تولید داخلی، قوه قضائیه در راستای رسیدن به اقتصاد مقاومتی تدابیر پیشگیرانه و حمایتی حقوقی و قضائی را ضمن رسیدگی به پرونده‌های اقتصادی در زمینه‌های زیر اتخاذ خواهد کرد:
الف- جلوگیری از ورشکستگی فعالان اقتصادی و تولیدی، عدم تعطیلی کارگاه‌ها و بنگاه‌های

ادامه در صفحه ۲

یادداشت

امنیت قضائی

محمدامین کیخا فرزانه*

با عنایت به اهمیت بحث امنیت در همه شقوق و زیرشاخه‌ها، سنجی از امنیت به نام امنیت قضائی وفق بند ۱۴ از اصل ۳ قانون اساسی و سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در اقی ۱۴۰۴ هجری شمسی از وظایف اصلی حاکمیت نسبت به شهروندان محسوب شده است. مفهوم امنیت قضائی در نظام حقوقی فرانسه تحت عنوان securite juridique در نظام حقوقی آمریکا تحت عنوان judicial security شناخته می‌شود. آنچه بسیار مهم است، توجه به این امر است که امنیت قضائی در حقوق آمریکا و بالطبع انگلیس بیشتر درباره ایجاد امنیت در دادگاه‌ها و مراجع قضائی، ماسبق نشدن قوانین و مقررات یا قبح عقاب بلایبان آورده است؛ قوانین و مقررات عطف به ماسبق نمی‌شوند. مگر مجازات بعدی اخف باشد؛ بنابراین طبق قاعده تسلیط باید اموال مصادره‌ای زیادی به صاحبانش بازگردند. ۴۰ سال است افرادی در پی اموال‌شان در دادگستری‌ها می‌دوند؛ اما این اموال در اختیار نهاده‌ها و حتی اشخاص مختلف قرار گرفته و از آن بهره‌مندند؛ بدون اینکه مالک راضی باشند. البته اوایل انقلاب گاهی اگر ناچار می‌شدند رضایت اجباری از مالکان می‌گرفتند که در کتاب خاطرات برخی از کارآفرینان بزرگ اقتصادی جزئیاتش آمده است.
مبارزه با فساد
امنیت اقتصادی و فساد نیز رابطه تنگاتنگی دارند. ماده ۱۷ با عنوان «حق مبارزه با فساد» می‌گوید: «هر شخص باید حق دسترسی به نهاده‌های مبارزه با فساد را به منظور شکایت از طرز کار و سوءمدیریت و رفتار فسادآمیز همه اشخاص حقیقی و حقوقی داشته باشد». بحث مبارزه با فساد در یک ماده کوتاه و خیلی کلی و مجمل آمده است؛ درحالی‌که وقتی حیات و ممات یک نظام سیاسی به مسئله فساد و مبارزه با فساد بند است و سلامت و حیات اجتماعی هم وابسته به آن است و تجربه همین سال‌های اخیر نشان داده که فساد چه بر سر تمامیت کشور آورده است، بنابراین این‌گونه پرداختن سر بسته به فساد شائبه لوث‌کردن مسئله مبارزه با فساد را پدید می‌آورد و خودش مایه نگرانی است؛ زیرا نشان می‌دهد هنوز چندان که بایسته است، عبرتی از ضربات سهمگین فساد بر بیکر اقتصاد و فرهنگ کشور گرفته نشده است.

ادامه در صفحه ۶